

Zo ging dat

in Mal: kerkbanken en kerkstoelen in 1845 en een nieuwe koster in 1851

In 1845 werd in Mal bij Tongeren een nieuwe kerk gebouwd. Tegen het einde van het jaar kwam de voltooiing van de kerk in zicht, en dat riep bij de bestuurders van de kerkfabriek de vraag op naar de meubilering van het nieuwe gebouw. Over altaren, communiebank, preekstoel en dergelijke was er geen onduidelijkheid, maar de kerkmeesters wilden voorkomen dat het schip van de kerk gevuld zou worden met stoelen allerhande die de mensen zelf meebrachten en neerzetten op de plaats die zij daarvoor het beste vonden.

Het was destijds immers zo dat de kerk maar van een beperkt aantal banken voorzien was. De meeste kerkgangers stonden recht tijdens de erediensten, en wie er toch aan hield zeker te zijn van een zitplaats, moest zelf een stoel in de kerk plaatsen. Op die manier kwam de middenbeuk van de kerk, achter de banken, voor een deel vol te staan met allerlei stoelen: hoge, brede, lage, met kussens, zonder kussens, in allerlei kleuren en in allerlei houtsoorten. Die bonte verzameling van naar eigen inzicht geplaatste kerkstoelen zou de harmonie in het nieuwe kerkgebouw niet ten goede komen, en daarom besloot het bureau der kerkmeesters in haar vergadering van 16 november 1845 terzake alvast een aantal beslissingen te treffen.

In de eerste plaats werd de pastoor aangestuurd om alvast een onbepaald aantal nieuwe kerkbanken te bestellen waar hij dat goed zou vinden. Op die manier zou de noodzaak om private stoelen bij te plaatsen toch al een stukje minder zijn. Voorts kreeg de pastoor de bevoegdheid om te beslissen waar ieder die een eigen stoel wilde meebrengen, die moest plaatsen. Door te bepalen dat de stoelen van een vooraf vast te stellen model moesten zijn, voorkwamen de kerkmeesters dat de nieuwe kerk weer met de oude stoelen gevuld zou worden. Voor elke private stoel moest jaarlijks een taks van vijf frank aan de kerkfabriek betaald worden. Zoals dat ook in Kerniel het geval was, was ook in Mal de toegang tot het doksaal een pijnpunt. De

kerkmeesters van Mal besloten daarom niemand anders dan de kerkzangers daar nog op toe te laten.

Twee maanden later, op 28 januari 1846, keurde de voltallige kerkraad dit besluit goed.

Van een vijftal jaren later, van 10 juli 1851, dateert het besluit van de kerkraad van Mal om Martinus Arkens tot koster aan te stellen. In zijn aanstellingsbesluit worden enkele dingen aangegeven over zijn taak en over zijn vergoeding. Omdat dat soort gegevens weinig in officiële bronnen voorkomen is het goed ze even nader te bekijken. In de eerste plaats maakt het besluit duidelijk dat de benoeming gebeurde door de bestuur-

Kerk Mal - Tongeren

ders van de kerkfabriek, maar dat de pastoor de kandidaat voorgesteld had. De koster oefende zijn taken uit onder het gezag en het toezicht van de pastoor. Zijn voornaamste taken waren het zingen van de erediensten en het onderhoud en schoonmaken van de kerk. De koster kon daarvoor rekenen op een jaarlijkse vergoeding van 135 frank uit de kas van de kerkfabriek, op een vergoeding die hem door de parochianen gegeven werd, en op zogenaamde toevallige inkomsten. Volgens oud gebruik had de koster van Mal het recht om bij de parochianen zijner brooden en tarweschoof op te halen. Hoeveel brood of tarweschoven hij zo ophaalde maakt de tekst niet duidelijk, maar het werd alleszins belangrijk genoeg geacht om het gebruik in zijn aanstellingsbesluit op te nemen. De toevallige inkomsten hadden betrekking op bijzondere erediensten, zoals huwelijksmissen, begrafenismissen of processies en andere diensten die voor de koster een extraatje opbrachten.

Tekstuitgave: Stadsarchief Tongeren, Archief van de kerkfabriek van Mal, nr. 17.

"Zitting van den 16 november 1845. Gehouden om des te eerder de nieuwe kerk in te kunnen treden en intusschen tijd de raad hare zitting konde houden om de zelve goed te keuren. Bureau der kerkmeesters. Gezien de noodzaakelijkheid van in de nieuwe kerk van Mall nieuwe banken te doen plaatsen, overeenkomstig met het nieuw gebouw en voor een ieder gemeen, ten einde de vrouwpersonen van de mans behoorlijk kunnen af te zondere[n], en geene andere vreemde banken er in toe te laten, hebben goed gevonden van eenige nieuwe banken te doen maken, en verzoeken den heer pastoor van ze te bestellen waar hij goed vind. Hebben ook goed gevonden van eenieder de vrijheid te geven er eenen stoel te plaatsen, daar waar de pastoor zal aanwijzen, mits jaarlijks vijf franken ten voordeele van de kerk te betalen, en volgens model welk aangewezen zal worden. Hebben eindelijk vastgesteld dat niemand dan de zangers zal kunnen op den oxzaal komen. Gedaan zo als boven.

Goedgekeurd door ons, leden van de kerkraad in de zitting van den 28 januari 1846.

L. Ulrix, Grisar, Nicolaers, Bellefontaine, M.Arkens."

"Buitengewoone zitting van den bureau der kerkmeesters gehouden den 10 julij 1851. De bureau der kerkmeesters vergaderd ingevolg art. 23 van het decreet van 1809, benoemt op voorstel van den heer pastoor, overeenkomstig art. 33 van gezegd decreet Martinus Arkens als koster dezer parochie, hem hier voor toestaande behalve het gebruik van het rondhalen zijner brooden en tarweschoof, en toevallige inkomsten, de somme van honderdvijfendertig franken, op voorwaarde van zich in het kwijten zijner plichten nauwkeurig naar de bevelen van den heer pastoor te gedragen en te doen zoo als hij voortijds gedaan heeft, te weten te zingen en de kerk schoon te maken enz., welk proces verbaal hij met ons heeft geteekent.

L'Hoest, Cox, L'Hoest, Renard, M. Arkens, Grisar, Van Hove."

Rombout Nijssen
Rijksarchief Hasselt

Heemkunde Limburg is er voor U

Wij maken graag promotie voor al uw initiatieven.
Laat ons uw kringactiviteiten weten.
Wij hebben er een plaatsje voor in ons tijdschrift en op onze website.
Wij besteden ook graag aandacht aan uw nieuwste publicatie.

Teksten en foto's kunnen (liefst digitaal) gestuurd worden naar:

Raymond Lambie
Gijzenveldstraat 43, 3690 Zutendaal
Tel: 089/71 64 45

Email: voorzitter@heemkunde-limburg.be
raymond.lambie@pandora.be